

Rapport 2011:78

Arkeologisk utredning etapp 2

Utredning i Onkel Adams- och Sandrinoparkerna

Invid RAÄ 153

Innerstaden 1:3 och kv Adjunkten 1

Linköpings stad och kommun

Östergötlands län

Mats Magnusson

Ö S T E R G Ö T L A N D S M U S E U M

A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Utredning i Onkel Adams- och Sandrinoparkerna

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte	5
Metod och dokumentation	5
Resultat	5
Slutsatser och åtgärdsförslag	7
Referenser	8
Tekniska uppgifter	9
Bilaga 1. Ritningar	10

Omslagsbild: Kullerstensgata i Onkel Adamsparken, mot väster. Foto Mats Magnusson, ÖM.

Ö S T E R G Ö T L A N D S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandsmuseum.se • www.ostergotlandsmuseum.se

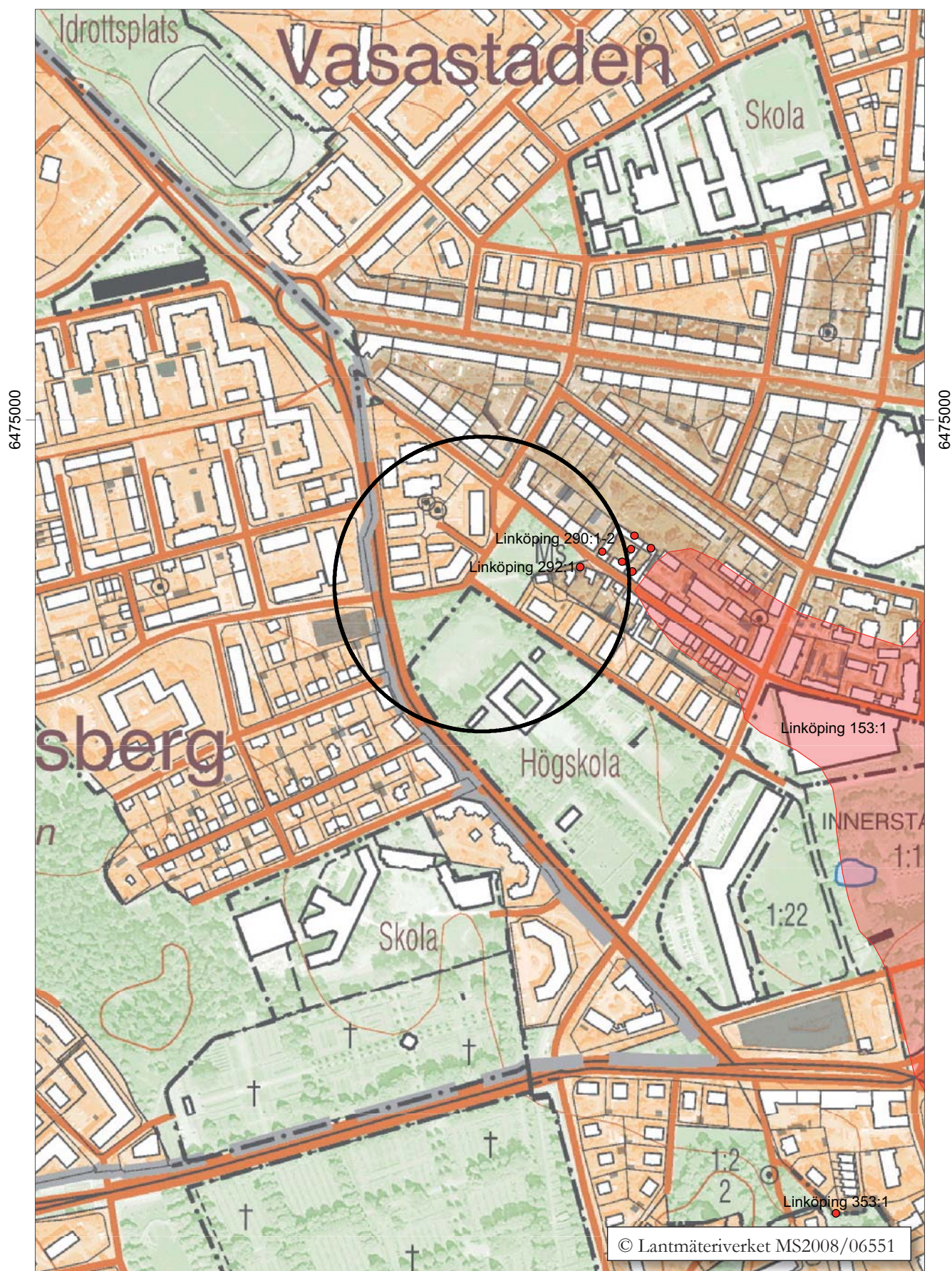
Sammanfattning

Under augusti 2011 utförde Östergötlands museum en arkeologisk utredning etapp 2 i Onkel Adamsparken och Sandrinoparken i Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Arbetet utfördes på uppdrag av Linköpings kommun. Under tjocka utfyllnadslager påträffades två gator och vad som tolkas som en stenlagd gårdsyta i Onkel Adamsparken. I Sandrinoparken överlagrades den naturliga undergrunden av ett tunnare matjordslager. Inga fynd tillvaratogs.

Om mer omfattande exploatering planeras för Onkel Adamsparken rekommenderar Östergötlands museum att den föregås av en arkeologisk förundersökning för att utröna de påträffade lämningarnas omfattning och ålder.

Mats Magnusson
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 64F 7d SO och 64F 7d NO, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

Östergötlands museum utförde under augusti 2011 en arkeologisk utredning etapp 2 inför detaljplanläggning av Sandrino- och Onkel Adamsparkerna i Linköpings stad. Totalt grävdes fem sökschakt i Onkel Adamsparken och två i Sandrinoparken. Den totala undersökningsytan var ca 50 m² (ca 41 löpmeter) och volymen ca 90 m³.

Den arkeologiska förundersökningen utfördes efter beslut från Länsstyrelsen Östergötland. Uppdragsgivare var Linköpings kommun som också svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för den arkeologiska utredningen etapp 2 och utformningen av rapporten var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Utredningsområdet är beläget i en svag östsluttning. Det utgörs av två grönytor med cykel- och gångvägar.

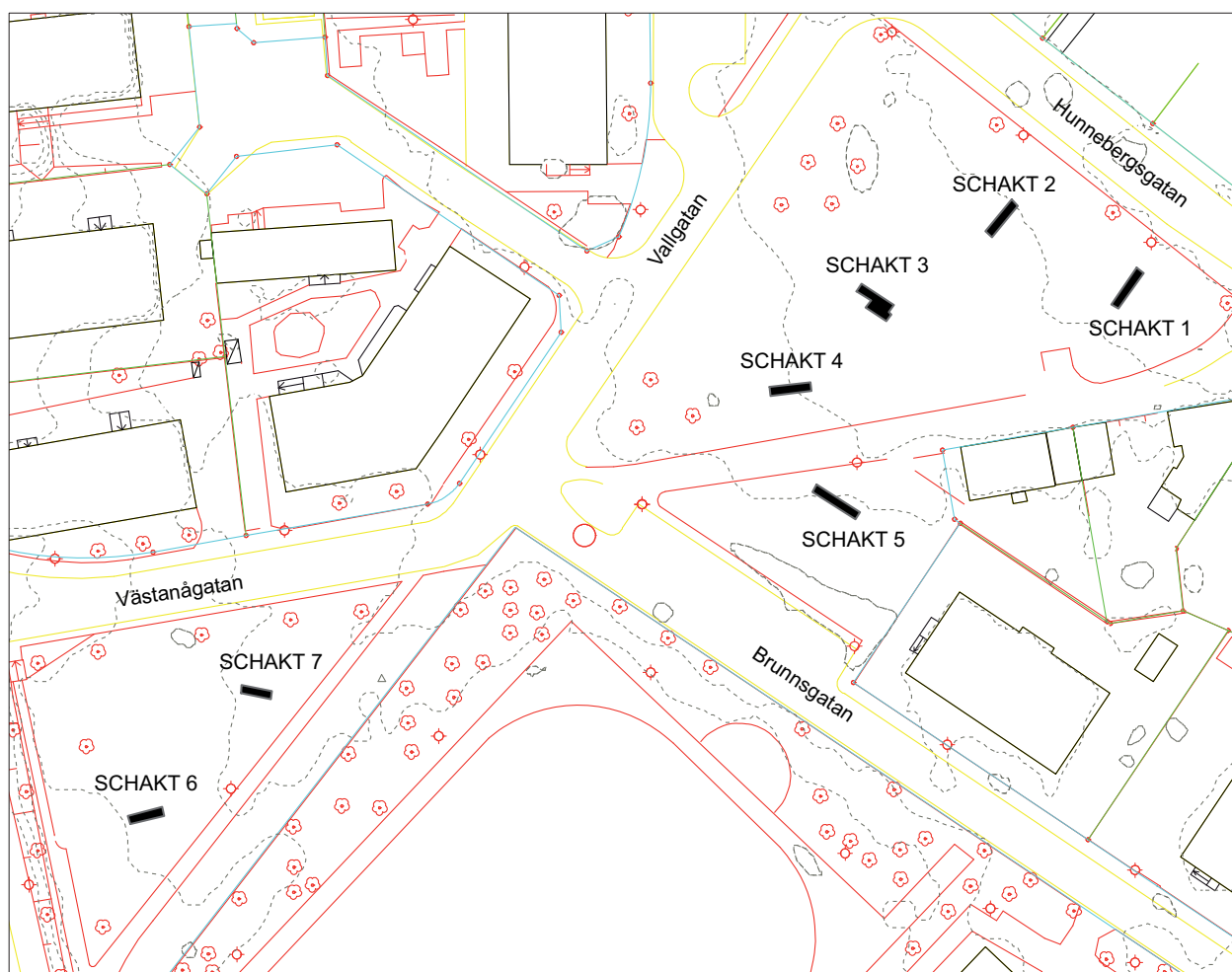
Fornlämningsbild

Inom utredningsområdet saknas registrerade fornlämningar. Området är dock beläget endast ca 50 m väster

om Linköpings medeltida stadsområde (Linköping 153:1). Kulturhistoriska lämningar bestående av ett byggnadsminne (Linköping 290:1-2) och ett minnesmärke (Linköping 292:1) i form av en minnestavla över Carl Anton Wetterberg, d v s författaren Onkel Adam, finns 1-60 m öster om området.

Gatorna

Gatunätet i området kan, med undantag för Brunnsgatan, följas på kartmaterialet ner i 1600-talet. Hunnebergsgatan anses höra till stadens medeltida gatunät och det är sannolikt att även övriga gator/vägar på 1600-talskartorna går tillbaka till medeltiden. Stadskartorna från 1696 (LMS D64-1:49) och 1757 (LMS D64-1:22) visar en gata som följer samma sträckning som Västanågatan och dess förlängning i form av en gång- och cykelväg ner till Hunnebergsgatan, d v s direkt norr om nuvarande Sandrino-parken och genom den södra delen av Onkel Adams park. Vägsträckningen kan anas redan på jordebokskartan från 1639 (LMS D64-1:1). Även en motsvarighet till Västra vägen återfinns på denna äldsta karta.

Figur 3. Plankarta över de aktuella områdena med schakten utmärkta. Skala 1:1000.

Bebyggelse

Ingen av de historiska kartorna har kunnat uppvisa någon bebyggelse inom området före 1900-talet. Dock finns bebyggelse i direkt anslutning till områdets norra del, vid Sandrinoparken, i form av två gårdar, varav den ena är utmärkt med en byggnad på 1639 års karta. Denna uppges på beskrivningen till 1757 års stadskarta (LMS D64-1:22) som en gammal bebyggd gård med tillhörande humlegård och åker samt träd- och kålgård. Denna innehades av en prästänka. På nämnda karta upptas nuvarande Onkel Adamsparken av en Kronoåker.

Kampen

Namnet Kampen finns noterat på flera av de förekommande historiska kartorna. Områdets exakta begränsning verkar dock lite flytande över tid och det finns indikationer på att åtminstone delar av Onkel Adamsparken ingått. På stadskartan från år 1800 är det den tidigare kronoåkern direkt utanför tullen som benämns Kampen (LMS D64-1:29).

Arkeologisk utredning etapp 1

Den nu aktuella utredningen föregicks av en arkeologisk utredning etapp 1 (Feldt 2011). Utredningen kom fram till att sannolikheten för bevarade kulturlager inom kv Adjunkten är liten. Däremot rekommenderades schaktningsövervakning vid exploatering i gatumark och/eller i närheten av de två kallkällor som, enligt kartmaterialet, funnits inom utredningsområdet. Vidare rekommenderades en arkeologisk utredning etapp 2 av de nu aktuella områdena.

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen etapp 2 var att fastställa om fast fornlämning fanns inom området och kunde komma att beröras av eventuell exploatering. Påträffade fornlämningar skulle beskrivas så långt som möjligt. Om det inom ramen för den arkeologiska utredningen var möjligt att avgränsa framkomna fornlämningar skulle detta göras.

Resultatet av den arkeologiska utredningen skulle kunna ligga till grund för en bedömning av utredningsområdets kunskapspotential samt kunna användas som ett fullgott underlagsmaterial i en fortsatt besluts- och planeringsprocess.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska utredningen etapp 2 utfördes i form av en sökschaktsgrävning. Sju sökschakt grävdes med maskin på utvalda platser inom exploateringsområdet. Schakten hade en varierande längd mellan 4 och 7 m och ett djup på 0,85-2,60 m. Dokumentation av schak-

ten gjordes med inmätning, plan- och profilritning samt fotografering. Efter avslutat arbete lades schakten igen och återställdes. Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Resultat

Schakten placerades med hänsyn till träd, vatten- och elledningar samt vattenreservoar.

Schakt 1 (6,0 x 1,2 m)

Schaktet grävdes i den östra delen av Onkel Adamsparken. Under ca 1 m torv och utfyllnadsmassor påträffades en hårt packad yta bestående av småsten. Ytan skulle kunna utgöra en gårdsbeläggning eller möjligtvis en gatubeläggning.

Direkt under småstensbeläggningen följde en gråbrun, sandig jord med innehåll av tegel, ben och kol. Lagret, som var ca 1,3 m tjockt, tolkas som ett matjordslager och skulle mycket väl kunna vara den kronojord som finns utmärkt på platsen på 1757 års stadskarta (LMS D64-1:22). På ca 2,4 m djup framkom den naturliga undergrunden.

Figur 4. Småstensbeläggningen i schakt 1, mot NNÖ. Foto Mats Magnusson, ÖM.

Schakt 2 (5,5 x 1,2 m)

Schaktet placerades i Onkel Adamsparken utmed Hunnebergsgatan. Flera olika utfyllnadslager avlöste varandra ner till ett djup av ca 1,8 m. Fajans och buteljglas noterades på nämnda djup. Därefter vidtog ett matjordslager, likt det i schakt 1, vilket var ca 0,8 m djupt och som låg direkt på den naturliga undergrunden.

Schakt 3 (totalt ca 5,5 x 2,4 m)

Schaktet grävdes ungefär mitt i Onkel Adamsparken. Mitt i schaktet framkom en sentida nedgrävning, sannolikt för en VA-ledning, vilket gjorde att schaktet kom att breddas söderut. I den breddade delen påträffades en stenista/dräneringsdike bestående av knytävsstora stenar nedgrävda i ett dike som löpte i öst-västlig riktning på ca 1,7 m djup. Konstruktionen låg i ett gråbrunt, sandigt matjordslager vilket framkom under ca 1,1 m torv och utfyllnadslager. Undergrunden låg ca 2,1 m under markytan.

Schakt 4 (5,5 x 1,2 m)

Schaktet placerades utmed nordvästra sidan på den cykelväg som går genom Onkel Adamsparken. Schaktet skilde sig mot de tidigare då ett brunt, sandigt siltlager framkom

direkt under grästorven. På 0,8 m djup påträffades en kullerstensgata vilken löpte parallellt med cykelbanan men som var orienterad mer åt norr. Gatans södra avgränsning syntes tydligt i och med att större stenar lagts som kantstenar utmed gatans sida.

Gatans kullerstenar låg på ett lager beige sättsand vilket i sin tur överlagrade ännu en gatubeläggning. Denna gatubeläggning bestod av ett lager hårt packade, mindre stenar (en s k knadderstensgata). Denna gata kunde inte avgränsas i någon riktning men den löpte något söder om kullerstensgatan på ett djup av ca 0,9 m under markytan. Under knadderstensgatan framkom ett ca 0,4 m tjockt matjordslager vilket överlagrade den naturliga undergrunden.

Schakt 5 (7,3 x 1,2 m)

Schaktet förlades till den lilla gröna trekant som bildas mellan Brunnsgatan och cykelvägen i Onkel Adamsparken. Marken tycks här vara urschaktad ner till ett djup av ca 0,5 m och uppfylld med brun, homogen, sandig jord. Under detta jordlager framkom två sandlager vilka överlagrade, vad som tycks ha varit, ett vattendrag. Ett stråk blå lera, som delvis var uppblandad med brun lera, kantades av vattenavsatt sand. Leran och sanden kom ca 0,8-0,9 m under markytan.

Figur 5. Gatubeläggningarna i schakt 4 med kullerstensgatan till vänster. Foto Mats Magnusson, ÖM.

Figur 6. Schakten i Sandrinoparken, mot SV. Foto Mats Magnusson, ÖM.

Schakt 6 (5,0 x 1,2 m)

Schaktet grävdes i Sandrinoparkens sydvästra del. Direkt under torven fanns ett ca 0,4 m tjockt matjordslager vilket överlagrade ett rödbrunt lager med sand, grus och småsten. Dessa lager följdes av den naturliga undergrunden, som bestod av fin, vit sand med röda inslag, på ett djup av ca 0,85 m.

Schakt 7 (4,0 x 1,2 m)

Det sista schaktet placerades i den nordöstra delen av Sandrinoparken. Platsen för schaktet var stört av sentida aktivitet då en betongkasun för en vattenreservoar grävts ner. Nedgrävningen för gjutandet av betongkasunen hade återfyllts med grå lera. I schaktets östra del framkom undergrunden, på ett djup av 0,65 m, som bestod av ett rödbrunt sandlager som hade inslag av fin, vit sand.

Slutsatser och åtgärdsförslag

Inom delar av Onkel Adamsparken finns arkeologiska lämningar utan säkra dateringar. I schakt 1 noterades porslin, buteljglas och fajans i lagret omedelbart ovanför småstensläggningen vilket pekar på att lämningen kan vara från 1600-1800-talen. Gatubeläggningarna i schakt 4 är möjligen från samma tid då det först på 1757 års karta finns en väg utmärkt på platsen. Om mer omfattande exploatering planeras för detta område rekommenderar Östergötlands museum att den föregås av en arkeologisk förundersökning för att utröna de påträffade lämningarnas omfattning och ålder.

Området i Onkel Adamsparken som ligger mellan Brunnsgatan och cykelvägen är urschaktat ner till naturligt avsatta lager. Inga ytterligare arkeologiska åtgärder bedöms behövas.

Sandrinoparkens nordvästra del upptas av en vattenreservoar och består i övrigt av matjordslager direkt på den naturliga undergrunden. Inga ytterligare arkeologiska åtgärder bedöms behövas.

Referenser

Feldt, A-C. 2011. *Kvarteret Adjunkten, mellan staden och Kampen*. Arkeologisk utredning etapp 1. Östergötlands museum, Rapport 2011:40. Linköping.

Lantmäteristyrelsen (LMS):

LMS D64-1:1. Linköpings stads ägor. Geometrisk avmätning 1639. Johan Larsson Grot.

LMS D64-1:22. Linköpings stad. Geometrisk avmätning 1757. Karl Jacob Wallberg.

LMS D64-1:29. Linköpings stad. Tomtmätning 1800. Jonas Kristofer Lagergren.

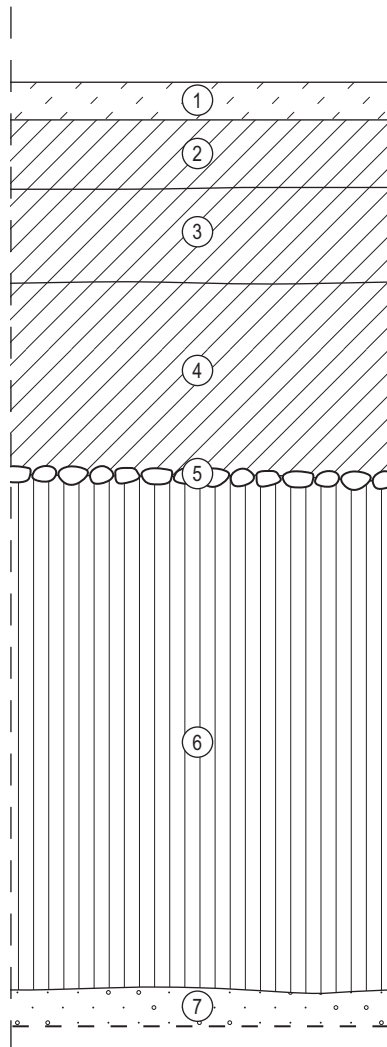
LMS D64-1:49, Linköpings stad. Geometrisk grundritning. 1696. Anders Nilsson.

Tekniska uppgifter

Fastighet	Innerstaden 1:3 och Adjunkten 1
Stad och kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	Invid RAÄ 153
Ekonomiska kartans blad	64F 7d SO och 64F 7d NO
Koordinater	6474925-6474779/535437-535619
Koordinatsystem	SVEREF 99 TM
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning etapp 2
Länsstyrelsens dnr	431-3705-11
Länsstyrelsens handläggare	Magnus Johansson
Länsstyrelsens beslut	2011-06-28
ÖLM dnr	268/11
ÖLM projektnr	531266
Uppdragsgivare	Linköpings kommun, Teknik- och samhällsbyggn.
Kostnadsansvarig	Linköpings kommun, Teknik- och samhällsbyggn
Projektledare	Mats Magnusson
Rapportarbete	Mats Magnusson
Fältarbets tid	2011-08-18
Totalt undersöktes	Ca 41 löpmeter
Fynd	-
Foto	Digitala
Analys	-
Grafik	Mats Magnusson
Renritning	Lasse Norr
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2011:78 © Östergötlands museum

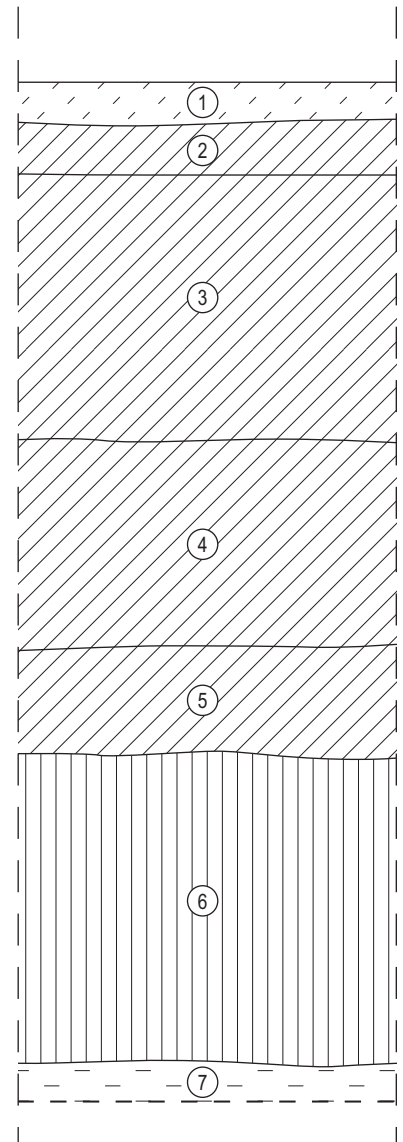
Bilaga 1. Ritningar

Profil 1 mot V

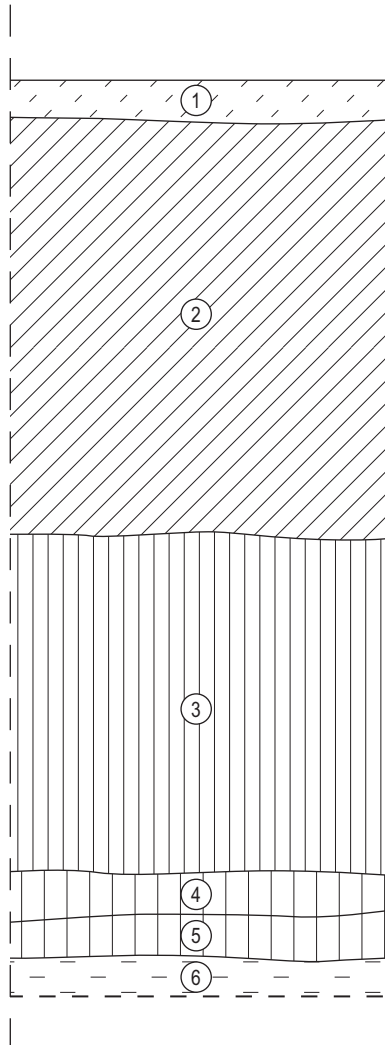
- 1 Grästorv.
- 2 Fyllnadslager. Rasing/skräp.
- 3 Beige sand med grus, tegel och bruk.
- 4 Brun sandig lera med tegel och metallfragment.
- 5 Småstensyta.
- 6 Matjordslager. Gråbrun (mörk) sandig jord med tegel, ben och kol.
- 7 Undergrund. Beige sand, grus och sten.

Profil 2 mot Ö

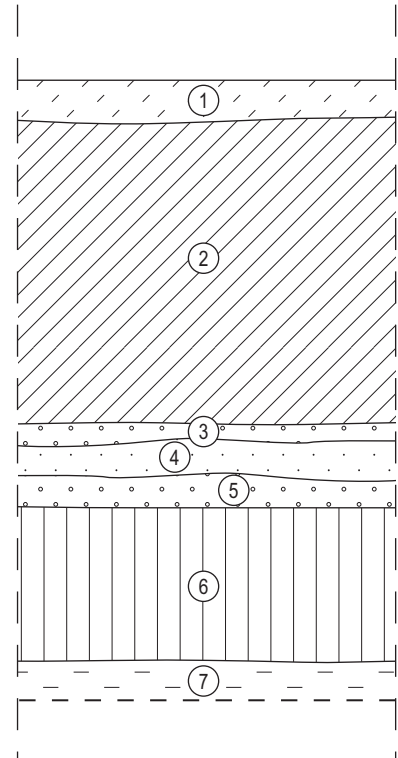
- 1 Grästorv.
- 2 Fyllnadslager. Gråbrun matjord.
- 3 Gråbeige sandig jord med sten (0,04-0,20 m ø), glas, tegel och fajans.
- 4 Grå lera med tegel m m.
- 5 Rödbeige sandig lera med metallfragment, tegel och fajans.
- 6 Matjordslager. Gråbrun (mörk) sandig jord.
- 7 Undergrund. Beige lera med enstaka stenar.

Profil 3 mot SV

- 1 Grästorv.
- 2 Fyllnadslager. Gråbrun sandig jord med stora stenar, tegel, avloppsrör, porslin och glas.
- 3 Matjordslager. Gråbrun sandig lera med stenkista (dräneringsdike).
- 4 Gråblå sand med mycket stenar (0,04-0,10 m ø).
- 5 Ljusgrå sand.
- 6 Undergrund. Blå lera.

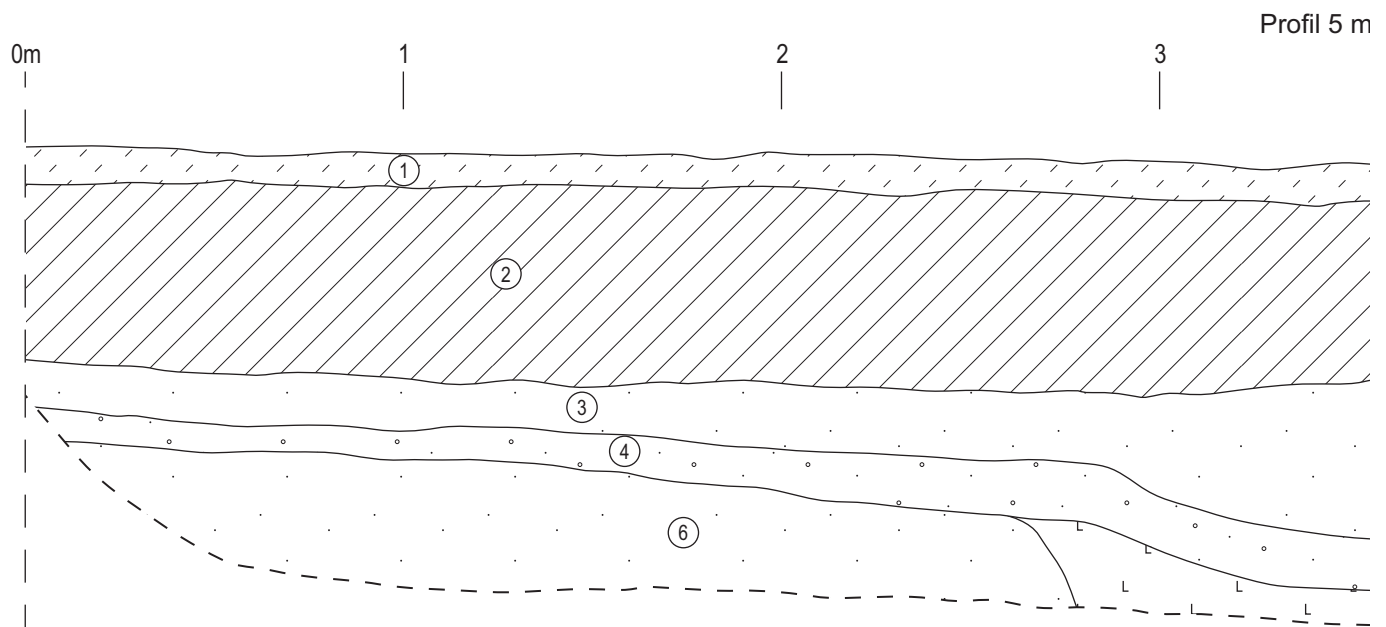
Profil 4 mot S

- 1 Grästorv.
- 2 Fyllnadslager. Brun sandig jord.
- 3 Grus.
- 4 Beige sand.
- 5 Knaddersten.
- 6 Matjordslager. Gråbrun sandig jord.
- 7 Undergrund. Beige lera.

Onkel Adamsparken
Schakt 1-4
Linköpings stad och kommun, Ög
RAÄ 153
Profiliritning
Skala 1:20
Dnr 268/11
2011-08-18 Mats Magnusson
Renritning Lasse Norr

- 1 Grästorv.
- 2 Fyllnadslager. Brun sandig homogen jord.
- 3 Beigegul sand.
- 4 Småsten, sand.
- 5 Brunblå lera.
- 6 Vit fin sand, vattenavsatt.
- 7 Vit fin sand marmorerad med röd sand, vattenavsatt.

Λ

ot SV

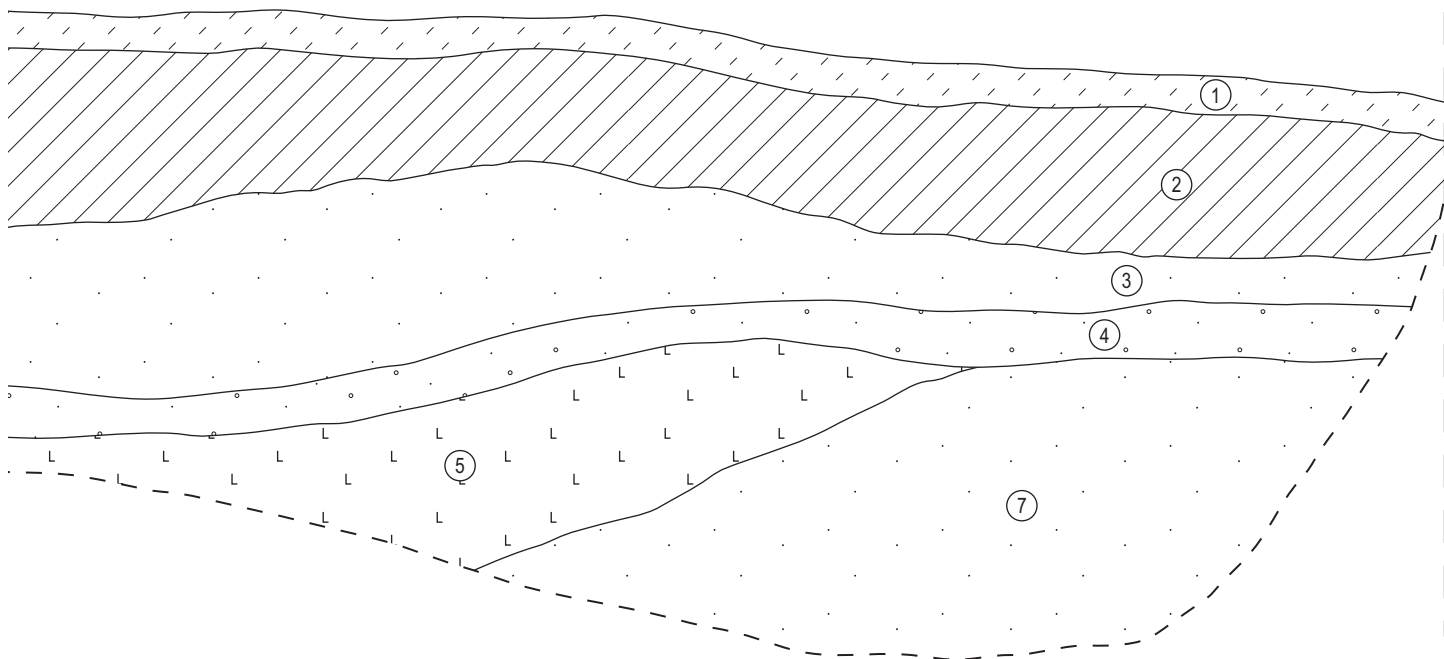
4

5

6

7m

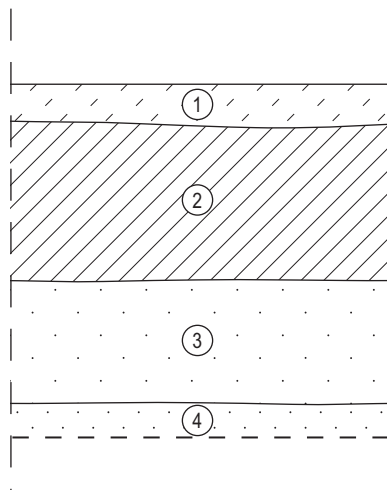
7,35m

Onkel Adamsparken
Schakt 5
Linköpings stad och kommun, Ög
RAÄ 153
Profiliritning
Skala 1:20
Dnr 268/11
2011-08-18 Mats Magnusson
Renritning Lasse Norr

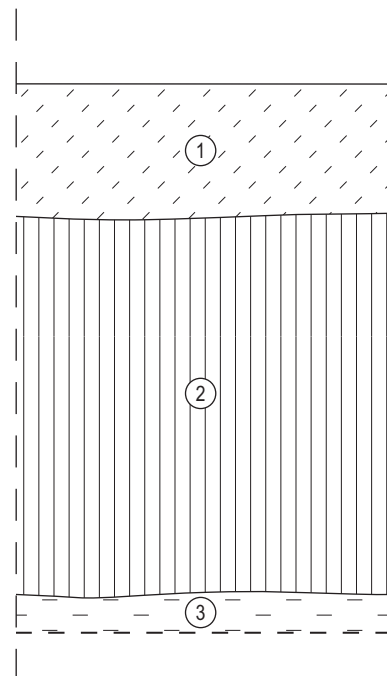
V

Profil 6 mot SÖ

- 1 Grästorv.
- 2 Fyllnadslager. Gråbrun sandig jord.
- 3 Rödbrun sand med grus och småsten.
- 4 Undergrund. Vit fin sand med röda inslag.

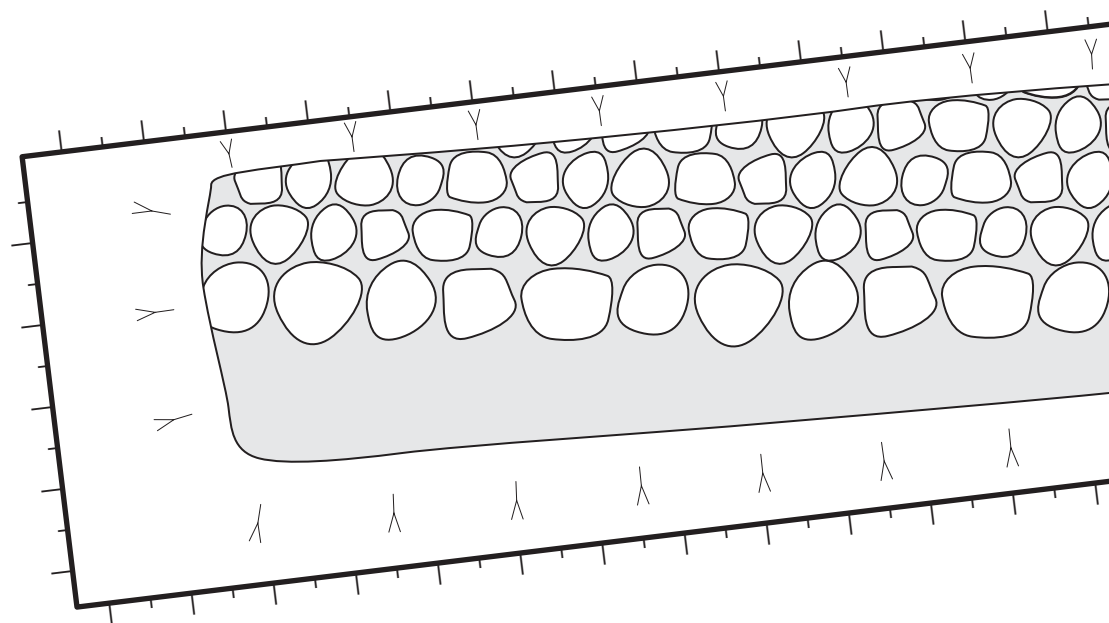
Profil 7 mot S

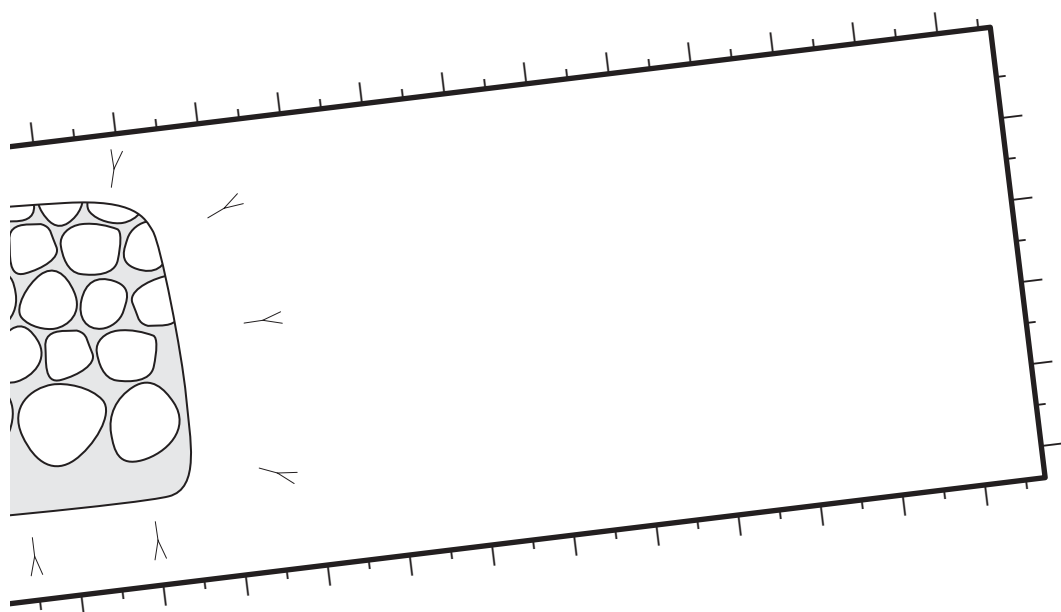

- 1 Grästorv.
- 2 Grå lera med tegel och enstaka sten.
- 3 Undergrund. Rödbrun sand med inslag av vit fin sand.

Sandrinoparken
Schakt 6-7
Linköpings stad och kommun, Ög
RAÄ 153
Profiliritning
Skala 1:20
Dnr 268/11
2011-08-18 Mats Magnusson
Renritning Lasse Norr

Onkel Adamsparken
Schakt 4
Linköpings stad och kommun, Ög
RAÄ 153
Planritning
Skala 1:20
Dnr 268/11
2011-08-18 Mats Magnusson
Renritning Lasse Norr

Under augusti 2011 utförde Östergötlands museum en arkeologisk utredning etapp 2 i Onkel Adamsparken och Sandrinoparken i Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Under tjocka utfyllnadslager påträffades två gator och vad som tolkas som en stenlagd gårdsyta i Onkel Adamsparken. I Sandrinoparken överlagrades den naturliga undergrunden av ett tunnare matjordslager. Inga fynd tillvaratogs.

Om mer omfattande exploatering planeras för Onkel Adamsparken rekommenderar Östergötlands museum att den föregås av en arkeologisk förundersökning för att utröna de påträffade lämningarnas omfattning och ålder.